

Bedecs László

A METAFORA HATÁRAI

BAKA ISTVÁN: VADSZŐLŐ

Arszenyij Tarkovszkij emlékének

*Mint házjalat a vadszőlő, befut
És összetart az emlékezetem;
Vagyok, mert voltam, s ennyi épp elég -
Akkor nyitom, ha becsukom szemem.*

*Ha kifelé bezárul minden út,
Itt legfelül lesz tágasabb a tér:
Puszták, hegyek, melyekre úgy borul
A menny, mint kozmikus lapulevél.*

*Felkél a Nap s lenyugszik, városok
Sötét utcáin árnyak kőborolnak:
Mind ismerős, és náluk, aki él,
Nem élőbb és nem holtabbak a holtak.*

*Ki megszólított egykor, már örök
Megszólítás és íjhúság marad,
Míg össze nem roppannak falaim
Vadszőlő-terhű életem alatt.*

Baka István költészete – különösen az azt lezáró két kötet – kiváló példa arra, milyen mértékben hívja ki a metafora szükségességét egy olyan létállapot, a halálos betegség legvégső fázisa, melyben a halállal való szembenezés elkerülhetlensége mint létfilozófiai probléma maga is újabb filozófiai kérdéseket exponál. És mivel, mint látni fogjuk, a Baka-versek gondolatisága szorosan összefügg metaforizáltságukkal, méghozzá úgy, hogy az olvasó minduntalan arra kényszerül, hogy felülvizsgálja addigi tudását mind a nyelvről, mind az élet élhetéséről, érdekes lehet e metaforizáltság és a gondolatiság viszonyát mindkét irányból megvizsgálni. Szem előtt tartva, hogy a vers természetesen nem filozófiai mű, ezért nem tudja fogalmi nyelven

kifejezni a gondolatot, de sajátos eszközeivel, a megformálás végtelen lehetőségeivel kódolni tudja a legrejtettebb összefüggéseket is. Az e szempontból legteherbíróbb költői eszköz minden bizonnyal a metafora, mely a bizonytalan referencialitás által lehetőséget kínál arra, hogy a szókészlet elemei új jelentésekkel ruházódjanak föl, és ezeken az új jelentéseken keresztül a gondolatiság más módon nem hozzáférhető rétegei is megszólalhatnak. Ez egyben azt is jelenti, hogy bizonyos esetekben, különösen a filozofikus, gondolati versekben voltaképp szükségszerű a metaforikus beszéd, máskülönben nem képezhetők meg a kívánt jelentések, illetve csak banalitásokká deformálódnak. Másrésztől azonban kérdés, mi az, amit el-